

Damien Durand

Den kinesiska vänsteroppositionens födelse

Ur *Revolutionary History*, årg. 2, nr 4, 1990

[Denna artikel och Pierre Broués artikel [Chen Duxiu och Fjärde internationalen](#) publicerades i ett specialnummer av den franska tidskriften *Cahiers Léon Trotsky*, (n° 15, september 1983) om den kinesiska trotskismens historia på 1930-talet med viktig dokumentation och åtskilligt nödvändigt bakgrundsmaterial. På engelska finns också redan ett visst material, som bör studeras som komplement till den bild som ges i denna essä. Bland dessa bör särskilt följande nämnas: Harold Isaacs, *The Tragedy of the Chinese Revolution* *; Wang Fang-Hsi, *Chinese Revolutionary*, Oxford 1980; *A Chinese Marxist in the 20s* i *Workers Liberty*, n° 12-13, augusti 1989; och *Trotskyism versus Stalinism in the Chinese Revolution*, ed. Peng Shu-tse, *Leon Trotsky on China*, New York 1976**; Ch'en Pi-Lan, *Looking Back over my Years with Peng Shu-tse*, i Peng Shu-tse, *The Chinese Communist Party in Power*, New York 1980, och appendix i L D Trotskij, *Problems of the Chinese Revolution*, London 1969*** .

Damien Durand är känd för sitt arbete om bildandet av den Internationella vänsteroppositionen, som han doktorerade på 1984 och som getts ut i bokform under titeln *Opposants à Staline* på La Pensée Sauvage. Vi är honom djupt tacksamma för att vi fått publicera denna artikel i vår tidskrift.]

* * *

När Trotskij 1929 höll på att lägga grunden till Vänsteroppositionen och dra upp skiljelinjerna mellan de tre huvudtendenserna inom den internationella kommunistiska rörelsen, dvs den opportunistiska högern, den marxistiska vänstern och centrismen, framhöll han tre kriterier: den ryska revolutionen, frågan om den gemensamma anglo-ryska fackföreningskommittén och den kinesiska frågan.

Från 1925 och framåt var Kommunistiska internationals politik i Kina i själva verket huvudfrågan i striden mellan Vänsteroppositionen och Stalin. Navet i Stalins och Bucharins politik var att de kinesiska kommunisterna skulle underordnas Guomindang, det nationalistparti som general Chiang Kai-chek lyckades ta kontrollen över sedan den historiske ledaren Sun Yat-sen avlidit.¹ Den oundvikliga följden blev att man underordnade sig den nationalistiska bourgeoisins politiska mål. Sveket från den man som Moskva betecknat som en pålitlig allierad bara några dagar innan han skred till verket för att avvärja och massakrera arbetare och bönder innebar ett hårt slag för det kinesiska kommunistpartiet och revolutionen. Rent militärt avvärjades kommunistpartiet och arbetarmiliserna oftast av Guomindang – när de inte grävde ner sina vapen på order från Kommunistiska internationals, ”för att undvika ett säkert nederlag” som Bucharin uttryckte det. I jakten på nya bundsförvanter hittade Komintern och Moskva först Wang Jingwei och hans Wuhanregering, där kommunisterna ingick, och när Wuhanregeringen fallit och Wang Jingwei och vänstern inom Guomindang återvänt till Chiang Kai-sheks famn och den regering han ledde i Nanjing, hittade man Feng Yuxiang, ”den kristne generalen”.

Därefter ändrade Stalin kurs. Efter att ha grävt ned vapnen övergick han till en upprorslinje. Detta slutade med katastrofen för Kantonkommunen: 5 700 döda på några dagar. Den våg av resningar som följde fick namnet ”Höstskörden”, och framhölls som en bekräftelse på den ”nya revolutionära våg”, som Komintern trodde var på väg att breda ut sig över Kina och som Kantonkommunen bara varit ett första tecken på. Detta handlade i själva verket om äventyrspolitik, som ledde till nederlag

* Finns översatt till svenska: [Den kinesiska revolutionens tragedi](#)

** Större delen finns översatt till svenska, se [Trotskij om Kina](#)

*** Översatta till svenska: Nassonov m fl: [Brevet från Shanghai](#), Vojislav Vujović: [Tal vid EKKI:s åttonde plenarmöte, maj 1927](#), Grigorij Zinovjev: [Teser om den kinesiska revolutionen](#) och Chen Duxiu: [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

¹ Sun Yat-sen (1886-1925); grundare av Guomindang; ledde en nationalistisk regering i Kanton mellan 1919 och 1921.

för den kinesiska revolutionen, massakrer på bönder och krossande av arbetarrörelsen i städerna. Faktum är att Stalin, som då i Sovjetunionen var som mest intensivt engagerad i kampen mot den trotskistiska oppositionen, inte ville ta minsta ansvar för detta nederlag och han förnekade i det längsta att det inträffat. När sanningens stund kommit var det ledningen för det kinesiska kommunistpartiet, och framför allt dess generalsekreterare Chen Duxiu, som fick skulden och anklagades för att ha vantolkat Kominterns uppmaningar.

I själva verket hade ledningen inte gjort något annat än att tillämpa den politik Stalin och hans olika sändebud, i tur och ordning Borodin, Roy och Lominadze, stått för. Chen Duxiu avsattes i sin frånvaro vid en specialkonferens som det kinesiska kommunistpartiet höll i Wuhan den 7 augusti 1927. Han blev syndabocken; han fick inte försvara sig inför sina kolleger, som samtliga var lika ”skyldiga” som han, men som gick med på att lägga skulden på honom i utbyte mot Moskvas välvilja. Chen Duxiu försvann nu under en tid från scenen. Det kinesiska kommunistpartiet, som redan åderlåtits av repressionen, omorganiserades.

Den ryska oppositionen och Trotskij bekämpade Kominterns och Stalins politik. De bekämpade svängningarna, fördömde det klassarbete som hade överlämnat det kinesiska kommunistpartiet och de kinesiska arbetarna till bödeln Chiang Kai-shek, lade fram parollen om ”sovjeter” när Stalin var strängt upptagen med att bromsa bonderörelsen och tog avstånd från den äventyrliga, kupp-inriktade, linje som följde därefter. Hela tiden fördömde den ryska oppositionen misstagen och riskerna med Stalins politik. I sina dokument försökte oppositionen varna partiet för de faror denna politik innebar för den kinesiska revolutionen samt dess oundvikliga konsekvenser för Sovjetunionen och världsrevolutionen.

Trots att händelseutvecklingen bekräftade oppositionens analyser och förutsägelser, och trots att den officiella linjen för de kinesiska kommunisterna framstod som omöjlig att tillämpa, fanns ännu ingen vänsteropposition i Kina. Oppositionen i Ryssland hade inte de nödvändiga kontakterna i Kina. Följden blev att det första tillfället för den ryska oppositionen att börja arbetet på en vänsteropposition i Kina kom när en stor grupp kommunistiska studenter från Kina anlände till Moskva 1927.

Den kinesiska trotskistiska oppositionen i Moskva

De första kinesiska studenterna i Moskva. Tre av skolorna och universiteten i Moskva var speciellt inriktade på att ta emot kinesiska studenter. Det var Universitetet för Österns folk, Sun Yat-sen-universitetet och Leninskolan. Dessutom gavs kurser speciellt för några tiotals studenter från Kina vid olika militärskolor i Moskva, Leningrad och Kiev.

Alla kinesiska studenter som var medlemmar av det kinesiska kommunistpartiet eller socialistiska ungdomen i Kina, och som tidigare varit i Frankrike eller Tyskland kom därefter till Universitetet för Österns folk. Beslut om detta hade fattats av Chen Duxiu i samband med Kominterns fjärde kongress. Universitetet för Österns folk var inriktat på att utbilda revolutionära kadrer i Orienten och hade redan studenter från över 70 nationaliteter eller nationella minoriteter.

Före 1922 hade en första grupp kinesiska studenter kommit till Moskva, bland dem Liu Shaoqi och Peng Shuzi. I den andra gruppen, efter 1922, ingick bl a Wang Jofei och Chen Duxius båda söner. Mellan 1923 och 1925 gav striden mellan Stalin och Trotskij inget eko bland dessa studenter, även om de allmänt inte sympatiserade med Stalin. Trotskij hade inget direkt inflytande över dem.

Den första gruppen kinesiska oppositionella. Från 1925 fanns de kinesiska studenterna i Moskva på två universitet: Universitetet för Österns folk och Sun Yat-sen-universitetet. Rektor för det förra var Boris Sjumjatskij, en entusiastisk Stalin-anhängare, medan det andra leddes av Karl Radek och Adolf Joffe², två ledande trotskister.

² Adolf Joffe (1883-1927) var ambassadör i Kina, där han undertecknade ett fördrag om allians med Sun Yat-sens regering.

Efter brytningen mellan Chiang Kai-shek och det kinesiska kommunistpartiet, i samband med samarbetet med Wang Jingwei och Wuhanregeringen, skickade det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté mellan 600 och 800 studenter till Moskva, av vilka de flesta började på Sun Yat-sen-universitetet. Bland dem Wang Wenyuan, som under pseudonymen Wang Fanxi skrivit sina memoarer³ och berättat om hur han skickades till Moskva.

I augusti 1927 beslutade det kinesiska kommunistpartiet att skicka medlemmar för att studera militär teori i Moskva. De som utvaldes var fulla av entusiasm skriver Wang:

”Maos uttalande om att ‘makt växer ur en gevärspipa’ uttryckte mycket väl stämningarna bland de kinesiska kommunisterna i Wuhan under denna tid. Men vi trodde att det skulle bli annorlunda nu när vi skulle få lära oss att använda vapen, att skapa en egen armé och inte längre behöva leta efter lämpliga allierade bland olika generaler. Jag tror det var den allmänna uppfattningen bland dem av oss som stod redo att åka till Moskva.”⁴

Dessa studenter kom till Moskva en månad före Oktoberrevolutionens tioårsdag. Wang fortsätter sin skildring och diskuterar skillnaden mellan universitetet. Sun Yat-sen-universitetet hade börjat bli ett problem för stalinisterna, rektorn var ett ledande namn inom den trotskistiska oppositionen och många kinesiska studenter hade anslutit sig till oppositionen och demonstrerade i Moskva, i enlighet med vad den ryska oppositionen beslutat, i samband med firandet av Oktoberrevolutionens tioårsdag. Några ändrade sig och överfördes till andra skolor – detta hände med Chiang Kai-sheks son. Andra skickades tillbaka till Kina. Även om Radek efteråt ersattes med stalinisten Pavel Mif, och även om de kinesiska oppositionellas agerande ledde till en rad uteslutningar och deportationer, måste oppositionen hållas räkning för att den grupp studenter som, efter dessa svåra förluster, skickades tillbaka till Kina kunde organisera en fraktion kallat Vårt ord och tog med sig de första dokumenten från den ryska oppositionen hem till Kina.

Detta blev den första oppositionsgruppen. Den bildades i Moskva, men började komma till tals och utvecklas i Kina.

De studenter som kommit till Moskva från Wuhan i september 1927 hade lämnat Kina efter ett totalt nederlag: de kinesiska kommunisterna var isolerade och krossade, den man som varit partiets generalsekreterare sedan bildandet hade avsatts och anklagades för opportunist och en allierad till kommunisterna hade än en gång förrått dem. De var ivriga att förstå vad som inträffat.

Wang, som ingick i gruppen, skriver:

”Vi kände till mycket lite om de inre strider som pågick inom SUKP. I Wuhan hade vi fått veta att Lenin efterträts av Stalin, som nu ledde den kommunistiska rörelsen både i Ryssland och internationellt, medan Trotskij förtärdes av personliga ambitioner, var en romantiker och en militarist av samma sort som Chiang Kai-shek.”⁵

Trots sin okunnighet om den ryska revolutionens och den kommunistiska rörelsens historia var dessa studenter intresserade av kampen mellan de olika fraktionerna i Sovjetunionen, eftersom de insåg att detta inte var betydelselöst för händelseutvecklingen i Kina. De följde med största uppmärksamhet möten och diskussioner och slukade alla dokument de kunde komma över. Deras tvivel om den politik som förts i Kina fortsatte att växa, men oppositionens ståndpunkter var helt annorlunda än vad de fått veta inom kommunistpartiet i Kina. Wang skriver:

”Ingen av oss hade vågat eller velat uttala stöd för oppositionen, som ju trots allt fördömts som kontra-revolutionär. Vi var mycket försiktiga med vad vi sade under dessa diskussioner. Vi betedde oss så bara på grund av att ord som ‘partiet’, ‘centralkommittén’ och ‘majoriteten’ hade en så helig och auktoritativ

³ Wang Fan-hsi (Wang Fanxi), *Chinese Revolutionary: Memoirs 1919-1949*, Oxford, 1980

⁴ *Ibid.*, sid. 41-42.

⁵ *Ibid.*, sid. 45.

klang att ingen av oss vågade eller var i stånd att ifrågasätta dem. I så måtto var jag 'stalinist' vid tiden för firandet av tioårsdagen av Oktoberrevolutionen.”⁶

På kvällen efter firandet, som imponerat mycket på dem, fick Wang och hans kamrater reda på att oppositionen anordnat en motdemonstration, där några kinesiska studenter deltagit. Samma kväll var de närvarande vid visningen av en film om Oktoberrevolutionen. Wang skriver:

”Jag fick en allmän uppfattning om de roller Trotskij och Stalin spelat under revolutionen. Trots medvetna försök att överdriva Stalins roll och tona ned Trotskijs, måste kontrasten mellan de båda – den ene färglös och oinspirerande, den andre briljant och storartad – ha framgått för alla som inte var förblindade av fraktionsmässiga fördomar. Min egen beundran för Trotskij härrörde från visningen av denna film.”⁷

Klyftan fortsatte att fördjupas mellan de stalinistiska karriäristerna inom apparaten och de kinesiska studenter som törstade efter att förstå varför deras revolution just slagits ned. Att de kinesiska kommunisterna alltmer drogs med i kampen mellan Stalin och Trotskij ledde till att ett stort antal bland dem anslöt sig till oppositionen. För att förstå detta räcker det med att följa utvecklingen för Wang Wenyan.

Mellan oktober och december 1927 ägnade sig Wang åt att studera och få tag på politiska dokument och närmade sig snabbt oppositionen. Hans problem var att det bara gick att komma över ytterst lite material; och det var ofullständigt, förvanskat och ensidigt. Han skriver:

”De tre viktigaste frågorna striden gällde var den anglo-ryska fackföreningskommittén, det socialistiska uppbygget i Sovjetunionen och strategin och taktiken för revolutionen i Kina. Eftersom jag inte var säker på hur de båda sidorna resonerade var jag inte beredd att ta ställning. Givetvis ogillade partikommittén vår skeptiska neutralitet.”⁸

Denna ”skeptiska neutralitet” gav honom framför allt möjlighet att ställa sig frågor om de politiska problemen för den kinesiska revolutionen 1925-1927:

”Hade det varit rätt att gå med i Guomindang? Borde vi ha byggt upp och stärkt Guomindangs organisation? Hade Chiang Kai-shek varit en pålitlig allierad för proletariatet under den kinesiska revolutionen? Hade strejkkommittéerna i Kanton-Hongkong varit ett slags sovjet? Hade det varit rätt av oss att stödja en annan ledare för Guomindang, Wang Ching-wei, i syfte att bilda 'ett nytt revolutionärt centrum' efter Chiang Kai-sheks förräderi? Hade taktiken med 'ett fyrklassblock' klarat prövningarna i Kina?”⁹

Utifrån detta började Wang kunna besvara en del av frågorna. Hans noggranna studier av dokumenten gjorde att han förstod att varken Borodin eller Chen Duxiu varit ansvariga för misstagen och att de i själva verket bara verkställt den politik Stalin själv utarbetat. Men på samma gång saknade Wang, och de som genomgått samma utveckling, fortfarande två element. Det handlade om material från oppositionen och direkta kontakter med de oppositionella i Ryssland.

Det var nu han stötte ihop med Luo Han. Denne var en kinesisk student, som studerat i Frankrike några år tidigare. De diskuterade de interna striderna mellan Stalin och Trotskij i det sovjetiska kommunistpartiet. När han utfrågades medgav han att han sett ”ett eller två” av oppositionens dokument, även om han förnekade att han haft några kontakter med dem. Trots att det inte fanns några organiserade oppositionella på Universitetet för Österns folk kände Luo Han några medlemmar av den ryska oppositionen vid Sun Yat-sen-universitetet. Luo Han lyckades inte få Wang att ansluta sig till den ryska oppositionen, men han bidrog till att rejält närma honom till den. Wang skriver:

”Från och med nu var jag inte längre någon naiv och förvirrad deltagare i striden. Jag hade min egen uppfattning och började agera försiktigare än tidigare ... Förföljelserna mot oppositionen hade nu ökat avsevärt. Det handlade inte längre om rent 'teoretiska' frågor.”¹⁰

⁶ *Ibid.*, sid. 52-53.

⁷ *Ibid.*, sid. 54-55.

⁸ *Ibid.*, sid. 50-51.

⁹ *Ibid.*, sid. 51.

¹⁰ *Ibid.*, sid. 57.

Oppositionella utsattes nu för administrativa åtgärder, trakasserades av polisen och GPU, uteslöts ur partiet *en masse*, avskedades från sina arbeten och blev av med sina medborgerliga rättigheter. Även om inget av detta drabbade de kinesiska studenterna vid Universitetet för Österns folk uppstod stämningar av oro och osäkerhet. Relationerna mellan studiekamrater blev allt mer spända. Överallt fanns spioner och som nykomlingar blev de utsatta för speciell uppmärksamhet.¹¹

Wang drog en slutsats:

”Vidden av nederlaget ... blev allt klarare och vi insåg snart att det var en illusion att tro att vi efter några månaders militär träning skulle kunna återvända till Kina och vrida historiens hjul rätt. Vi upprördes över det sätt på vilket stalinisterna bedrev den inre partistriden och den kvävande atmosfär detta ledde till – klyftan mellan vad vi tänkte och vad vi fick säga, mellan våra sympatier och kraven på disciplin, blev allt större – alla vi 600 hade precis lämnat en revolution bakom oss och vi var rastlösa och fyllda av energi. För unga rebeller som vi var ett liv i lugn och ro värre än döden.”¹²

Olika grupper stred med varandra om kontrollen över det kinesiska kommunistpartiets Moskva-avdelning. Den klick som leddes av Pavel Mif och Wang Ming tog över genom att skickligt utnyttja missnöjet bland de kinesiska studenterna, som gick så långt som till att demonstrera för sina krav på Moskvas gator. Mif beslutade nu att föra över alla kinesiska studenter till Sun Yat-sen-universitetet, där han var rektor. Därigenom kunde han kontrollera skolningen och utbildningen av alla kinesiska studenter i Moskva. Från denna position kunde Mif avlägsna Qu Qiubai från ledningen vid det kinesiska kommunistpartiets sjätte kongress i Moskva i juni 1928 och ersätta honom med Xiang Shungfa som generalsekreterare.

Under denna tid läste Wang och hans vän Fan Jinpiao som hade kontakt med den ryska oppositionen, dokument från oppositionen, som han räknar upp och kommenterar:

”Det första oppositionsdokument jag läste var Zinovjevs *Teser om den kinesiska revolutionen*. Lite senare läste jag Trotskijs *Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser* och därefter *Plattform för den förenade oppositionen inom SUKP*. De fick en enorm betydelse för mig på grund av sin ovedersägliga logik och även den storartade stilen. De utgjorde en verklig kontrast till centralkommitténs livlösa och fadda dokument. Oppositionens argument och varningsord, framför allt när det gällde den kinesiska revolutionen, var så uppenbart riktiga och hade så ofta bekräftats av praktiken att jag inte kunde låta bli att nicka energiskt och hålla med när jag ivrigt gick igenom dem. Jag blev också djupt tagen av Zinovjevs artiklar ... Nu insåg jag att det kinesiska kommunistpartiet i alla avgörande frågor hade agerat på order av Stalins fraktion, att den ogenomtänkta politik som lett till nederlag för den kinesiska revolutionen inte alls var Chen Duxius fel, att det förekommit varningar mot dessa misstag i förväg och att de kunde ha undvikits.”¹³

Detta var sista stadiet i Wangs utveckling. Han drog slutsatsen att grunden till nederlaget i Kina låg i Stalins och Bucharins envisa vägran att erkänna att oppositionen haft rätt i sin kritik. Nu bestämde han sig:

”... När jag tog mig an oppositionens dokument om frågor som den anglo-sovjetiska fackföreningskommittén och det ekonomiska uppbygget i Sovjetunionen var jag åter fullständigt enig med kritiken. Från och med nu var jag ‘bolsjevik-leninist’ (som de oppositionella kallades vid denna tid). Mitt ideologiska engagemang övergick snart i praktisk handling.”¹⁴

Fraktionen bildas

Medan de flesta av studenterna på sommaren 1928 for iväg på militär träning skickades Wang till ett vilohem, där han träffade en grupp arbetare från Shanghai.

Wang beskriver en av arbetarna i denna grupp, An Fu, som den politiskt mest utvecklade och som halvoppositionell, eller rent av som oppositionell. På Sun Yat-sen-universitetet hade han och hans

¹¹ Ibid.

¹² Ibid., sid. 59.

¹³ Ibid., sid. 66.

¹⁴ Ibid., sid. 67.

kamrater drabbat samman med Wang Ming-klicken. De hade blivit demoraliserade över att Mif och Wang tagit kontroll över det kinesiska kommunistpartiet och trott att det inte fanns något som helst hopp för den kinesiska revolutionen så länge den sortens folk ledde partiet. An Fu och hans grupp hade tagit kontakt med oppositionen via lärare och studenter på universitetet, som samarbetade med den i hemlighet. Denna grupp, samt Fan Jinpiao som börjat närma sig den, vanns över till oppositionen under sommarferierna 1928.

När An Fu och hans vänner anlände till vilohemmet hade de med sig små anteckningsböcker, där de hade kopierat de viktigaste dokumenten från oppositionen. Dessa anteckningsböcker skulle spela en stor roll för de kinesiska studenterna, som nu upp gick till nästan 100 på vilohemmet.

I slutet av sommaren 1928 närmade sig de kinesiska kommunistiska studenterna oppositionen. Wang hävdar att detta hängde ihop med händelserna det senaste halvåret i Kina, som bekräftat oppositionens analyser med anmärkningsvärd hastighet. I själva verket hade ”Höstskördsupproren” och Kantonkommunen till ett förfärligt pris påvisat att Stalins politik gjort bankrutt.

Studenterna återkom till Sun Yat-sen-universitetet när höstterminen började. Nu hade 90 procent av de studenter som tidigare gått på Universitetet för Österns folk vunnits över till oppositionen. Det brådskade att organisera dem. Wang berättar:

”En söndag i slutet av september eller början av oktober tog ungefär ett tiotal bland oss spårvagnen ut från Moskva i grupper om två eller tre för att ha en picknick. Vi hittade ett lugnt ställe, där vi åt, skrattade och sjöng. Så fort det inte längre fanns några ryska helgfarande inom hörhåll gick vi över till mer seriösa frågor. Vi diskuterade och beslutade till sist om hur vi skulle organisera alla trotskister. Tre bland oss – Fan Chin-piao, An Fu och jag själv – utsågs vid detta möte att bilda en ledningskommitté.”¹⁵

”Två av de arbetare som närvarade vid mötet skulle fängslas och försvinna i Sovjetunionen.”¹⁶

Upprättandet av en ledningskommitté blev ett avgörande steg mot bildandet av en kinesisk opposition i Moskva. Nu började dess inflytande av växa bland de kinesiska studenterna. Organisationens existens blev en allmän hemlighet bland de tidigare studenterna vid Universitetet för Österns folk. Oppositionens dokument diskuterades öppet, även när studenter som ännu inte anslutit sig till oppositionen var närvarande. En stencilerad kopia av Trotskijs *Kritik av utkastet till program för Kommunistiska internationalen** översattes av Wang och lästes av de kinesiska oppositionella efter att det hade spridits bland ryska oppositionella. Wang gjorde en del av översättningen hos en rysk oppositionell, Poljakov, som blev arresterad av GPU tillsammans med hela den ryska oppositionens hemliga kommitté i Moskva. Oppositionen utsattes för hård repression, men de kinesiska oppositionella var inte oroliga. Ingen av dem som arresterades avslöjade kontakterna mellan de ryska och kinesiska oppositionella eller den kinesiska oppositionens verksamhet. Denna känsla av styrka berodde på två saker: studenternas och de oppositionellas övertygelse om oppositionens politiska linje om Kina och stalinisternas svårigheter att kontrollera denna studentkrets, som var bäst skickad att uttala sig om Stalins politik i Kina. Det kinesiska kommunistpartiets sjätte kongress hölls i Moskva i juni och juli 1928. Man kunde inte förneka att revolutionen lidit nederlag i Kina och detta förklarades med Chen Duxius ”opportunist” och att imperialisterna ”varit för starka”, därmed avhöll man sig från att ifrågasätta Kominterns linje. Bland de delegater som var på plats i Moskva i samband med Kominterns sjätte kongress fanns några som oppositionen tog kontakt med och som kände till dess dokument.¹⁷

Det var hos en av dem, Wang Jofei, som Wang började översätta **Kritik av programmet**. Dessa personer tycks dock inte ha agerat under kongressen; det enda inlägget från vänsteroppositionen, i

¹⁵ *Ibid.*, sid. 77.

¹⁶ Enligt R C Kagan, *The Chinese Trotskyist Movement and Ch'en Tu-hsiu: Culture, Revolution and Policy* (med en översättning av Chen Duxiu som bilaga), London, University of Pennsylvania, 1969, sid. 65.

* Svensk översättning på marxistarkivet: [Tredje internationalen efter Lenin](#)

¹⁷ Detta var fallet med Wang Jongfei, Kuan Xiangying och Luo Zhanglong.

form av en kritik av Bucharin, kom från en indonesisk delegat¹⁸ och handlade också om den kinesiska frågan.

Den kinesiska oppositionen utvecklades snabbt vintern 1928. Wang gör bedömningen att nära 150 av de 400 studenterna vid Sun Yat-sen-universitetet var medlemmar eller sympatisörer. Grupper fanns också på militärskolorna och på Leninskolan. Organisationen var hemlig med en liten ledningskommitté, som var okänd för alla men dokumenten spreds utan svårigheter. Således ledde Trotskijs artikel *Den kinesiska frågan efter Kommunistiska internationals sjätte kongress* till hård debatt bland de oppositionella. Trotskij framförde där parollen om en konstituerande församling, vilket många ansåg vara ”opportunistiskt”. Liu Renjing gjorde ett inlägg i debatten och lade fram vad som verkligen var en opportunistisk tolkning av parollen, men han blev mycket isolerad. Wang nämner också osäkerheten bland de kinesiska kommunisterna i samband med att Trotskij attackades för den intervju han gett *Daily Express* och deras lättnad efter hans *Brev till sovjetiska arbetare*, där han gick i svaromål.

Slutet för den kinesiska oppositionen i Moskva

Redan nu hade attacken inletts vid universitetet för att göra slut på oppositionen, vars omfattning nu utgjorde ett direkt hot och dessutom skapade kontakter med de kamrater som återvänt till Kina året innan. Den allmänna linjen för arbetet i Kina, som fraktion inom det kinesiska kommunistpartiet, bestämdes vid en hemlig konferens i början av 1929, då Wang, som snart var på väg att lämna Ryssland, ersattes av läraren Chao Yenching. Nyheten om att Chen Duxiu i Kina anslutit sig till oppositionen gjorde att myndigheterna bestämde sig för att ingripa med hårdhet. Dess agenter som infiltrerat oppositionen kastade nu masken och började ange sina kamrater. Efter förfärliga påtryckningar mot Chao kunde polisen identifiera de viktigaste beståndsdelarna. En natt anlände en väpnad avdelning från GPU till universitetets sovsalar och förde bort över 200 ”trotskister”. Den olycklige Chao, som frisläpptes, hängde sig nästa dag. Sun Yat-sen-universitetet stängdes som ”ett trotskistiskt näste”. Oavsett om de kapitulerade eller inte under GPU:s förhör skulle ingen av de fängslade medlemmarna återse hemlandet. Bara två lyckades rymma från Sibirien. Bland dem som dödades var en av de första oppositionsmedlemmarna, Fan Jinpiao.

Oppositionens födelse i Kina

Tre viktiga händelser markerar början för den trotskistiska oppositionen i Kina; återkomsten för de två studentgrupper som varit i Moskva och Chen Duxius deklARATION till stöd för oppositionen i december 1929.

De första kontakterna. Det var när den första gruppen återvänt från Moskva som ett nätverk upprättades för kontakter med oppositionen. De hade dessförinnan deltagit i den ryska oppositionens demonstration vid firandet av Oktoberrevolutionens tioårsdag. Denna grupp, Vårt ord, bestod av cirka 10 partimedlemmar som var kända för sina trotskistiska åsikter och hade blivit uteslutna ur det kinesiska kommunistpartiet 1928. Efter återkomsten till Kina lyckades de bilda små oppositionsgrupper i Shanghai, Hongkong och Peking. I Shanghai hade de kontakter med förlaget New World Press. I Hongkong hade U Fang, Chen Yimou och några andra bra kontakter bland hamnarbetarna och oppositionen var mycket aktiv bland studenterna i Peking. De publicerade en tidskrift med nationell spridning, som precis som gruppen själv hette Vårt ord. Shi Tang, som ledde arbetet i Shanghai, fick av Wang Wenyuan i Moskva dokument från den ryska oppositionen för översättning. Shi Tang och hans kamrater hade dessutom brevkontakt med den kinesiska opposition i Moskva, som leddes av Wang Wenyuan fram till dess att han återvände till Kina i september 1929 med den andra gruppen återvändande studenter.

Den andra gruppen studenter tillbaka från Moskva. En andra grupp oppositionella lyckades i september 1929 ta sig från Moskva. De tog vägen över Korea innan de kom till Shanghai, där de tillfälligt anslöt sig till gruppen kring Vårt ord. I enlighet med den inriktning som bestämts i

¹⁸ Denne var Mohamed Tohir, som i det officiella protokollet omnämns som ”Alfonso”.

Moskva var deras uppgift emellertid att informera det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté om att de var tillbaka i Kina och villiga att återta sina platser inom partiet. Därigenom skulle Wang Wenyan bli en av Zhou Enlais närmaste män i Shanghai.

Dessa medlemmar av oppositionen skulle arbeta underjordiskt både inom och utanför partiet för oppositionens räkning och inriktade sig framför allt på att infiltrera hela propagandaavdelningen inom kommunistpartiet. Många av dem fick viktiga positioner inom apparaten av Moskvaskolade kadrer.

Liu Renjing återvände något före den andra gruppen. På återresan passerade han Paris, där han träffade Rosmer för att sedan åka till Prinkipo, där han tillbringade flera dagar med Trotskij. Detta gav den senare tillfälle att skriva ett utkast till program för de kinesiska bolsjevik-leninisterna, som Liu tog med sig till Kina. Vid återkomsten förklarade han att han inte tänkte arbeta inom det kinesiska kommunistpartiet och skyndade sig att avslöja sina trotskistiska ståndpunkter, när hans kamrater försökte få honom att skriva till centralkommittén. I själva verket vägrade Liu arbeta inom kommunistpartiet och uttalade sig till förmån för ett nytt parti. Den ”underjordiska” oppositionen tog avstånd från honom och betecknade hans hållning som en förevändning för att inte kämpa för att förnya kommunistpartiet och som en vägran att rikta sig till partimedlemmarna i syfte att övertyga dem om trotskisternas politik.

Fler grupper bildas. Återkomsten av nya grupper skulle leda till en viss förvirring och splittring inom oppositionen. Den första grupp som återvände från Moskva bestod av välkända oppositionella, som blivit uteslutna ur det kinesiska kommunistpartiet och som skulle agera självständigt från kommunistpartiet, medan den andra gruppen, som höll sig hemlig ända till 1930, i huvudsak arbetade inom kommunistpartiet, innan de uteslöts sedan Komintern skickat en förteckning med namn på oppositionella till det kinesiska partiet. Under alla omständigheter vägrade ett antal medlemmar, i likhet med Liu Renjing, att kämpa inom kommunistpartiet och bildade en ny grupp.

Följden blev att det 1929 fanns tre grupper bland de studenter, som återvänt från Moskva: Vårt ord, Oktobergruppen och Militantgruppen.

Gruppen kring Vårt ord höll sin första kongress i januari 1929 och utsåg en centralkommitté. Kongressen antog paroller som ”Öppna diskussioner mellan oppositionen och centralkommittén inom Kinas kommunistiska parti”, ”För ett möte för att omorganisera centralkommittén inom Kinas kommunistiska parti”, ”Låt Trotskij återvända till Sovjetunionen och till makten”. Denna grupp leddes av Shi Shuyun, generalsekreterare och kännetecknades av att den slöt sig kring sig själv, eftersom medlemskap var förbehållet dem som studerat tillsammans i Moskva. Man ägnade sig åt att översätta och kommentera marxistiska texter och polemiserade mot rivaliserande grupper. Chen Duxiu blev en av deras främsta måltavlor, han attackerades för sin ”opportunist” mellan 1925 och 1927, då han i själva verket snabbt närmat sig trotskismen! Detta skulle få katastrofala följder. Wang Wenyan förkastades av denna grupp, förlorade alla kontakter med den och vände sig till Oktobergruppen, som Liu Renjing hade bildat i Shanghai med 10 av studenterna från Moskva. Denna lilla grupp skulle snabbt växa och få över 50 medlemmar, bl a Luo Han. De gav ut en kortlivad tidning, *Oktobergruppens tidning*.

Den sista grupp som bildades i slutet av 1929 var Militantgruppen. Samtliga medlemmar var tidigare oppositionella som verkat inom kommunistpartiet men sedan blivit uteslutna. Den hade cirka 30 medlemmar, men var den minst betydelsefulla och inflytelserika av de tre grupper som bildats av ”studenterna från Moskva”.

Så var läget när en ny fraktion skulle framträda och ge oppositionen en ny profil.

Chen Duxiu, hans fraktion och oppositionen

De olika grupperna inom oppositionen, och framför allt den grupp som arbetade som fraktion inom kommunistpartiet, åtnjöt en verklig tolerans från partiets sida. Detta berodde på två saker: Moskva visste inte om att det fanns olika oppositionsgrupper i Kina och ledningen för det kinesiska

kommunistpartiet underskattade, eller snarare struntade i oppositionsgrupperna, eftersom de var mer oroadade för att hamna i bråk med Mif och Wang Ming – som styrde de studenter som återvände från Moskva, och som stödde dem mot den gamla ledningen under Li Lisan, Zhou Enlai, Liu Shaoqi och Mao Zedong.

När Stalin upptäckte att det fanns en opposition i själva Moskva, och att Chen Duxiu närmat sig och sedan anslutit sig till oppositionen, förändrades situationen radikalt. Efter en våg av uteslutningar av hemliga oppositionella inom det kinesiska kommunistpartiet inleddes en våldsam kampanj mot Chen Duxiu. Samtidigt spelade stalinisterna ut ett annat kort; de föreslog Chen att komma till Moskva för diskussioner och sedan börja arbeta inom Komintern. Han vägrade. Kampanjen mot honom, som iscensattes av Li Lisan, intensifierades nu. När Chen förde fram parollen om att kritisera Guomindangs dåliga sätt att leda nationen tog ledningen för det kinesiska partiet avstånd från honom och anklagade honom för borgerlig patriotism. Fram till dess hade Chen ännu inte bestämt sig för att återvända till politiken, med tanke på allt han utsatts för efter att ha avsatts som generalsekreterare för partiet och efter nederlaget 1927. Nu kastade han sig ut i striden och fick med sig gamla kadrer som Peng Shuzi, Zheng Chaolin, Ho Tzuchen, Yin Kuan och Ma Yufu. Detta blev början till en ny genuin oppositionell strömning inom det kinesiska partiet. Det är känt att hela avdelningar inom partiet stödde Chen, som kommittén i östra Shanghai som helt bestod av anhängare till honom (chenister).

I slutet av 1929 fick Chen Duxiu och Peng Shuzi dokument från den ryska oppositionen, som översatts och förts in av kinesiska oppositionella som återvänt från Moskva och senare av Liu Renjing: *Den kinesiska frågan efter sjätte kongressen och en sammanfattning av och perspektiven för den kinesiska revolutionen*. Dessa dokument fungerade som introduktion och lärde Chen att förstå den roll han själv spelat under perioden 1925-1927. För honom blev det ett direkt avslöjande av Stalins politik och roll, av hur han själv varit ett redskap för Moskva och om djupet i trotskisternas syn på den kinesiska frågan. Rent allmänt godtog han de ståndpunkter, som fördes fram i dessa dokument; han tvekade bara när det gällde karaktären på den tredje kinesiska revolution som var i antågande och som han alltid ansett måste ha ”en borgerligt demokratisk karaktär”.

Nyheten om att Chen gått över till oppositionen väckte sensation och utlöste en kris inom det kinesiska partiet och framför allt inom apparaten där. För Zhou Enlai räckte det med konstaterandet: ”OK, låt de gamla opportunisterna se om de kan hitta en utväg genom att ansluta sig till trotskisterna”, men Stalin var inte alls tilltalad av att se en sådan personlighet gå över till oppositionen. Det fick betydande följder inte bara för de gamla kadreerna inom det kinesiska kommunistpartiet, utan också inom Komintern. En ny kampanj inleddes inom det kinesiska partiet och Komintern mot ”Trotskijs och Chens likvidatoriska center”. Ett speciellt möte inom det kinesiska partiets centralkommitté ägnades dessa frågor. En speciellt utsänd från Komintern anlände till Kina för att samtala med Chen och få med honom till Moskva. Allt helt fåfängt!

Chens påtvingade tystnad sedan han avsatts från posten som generalsekreterare för partiet och den kampanj som bedrevs mot honom av dem som tidigare hade delat ansvaret med honom inom centralkommittén hade inte i någon större utsträckning skadat hans anseende bland gamla kadrer och de vanliga partimedlemmarna. Av detta skäl skakades partiet på varje nivå när han gick över till oppositionen och blev måltavla för en förtalskampanj. Krisen var så djup att ledningen blev tvungen att utesluta hundratals medlemmar, som stödde Chen eller ansågs på väg att göra det.

Detta var en stor utrensning ”efter rysk förebild”. De oppositionella rensades ut från centralkommittén, provinskommittéerna och kommunistiska ungdomsförbundet. Partitidningen *Röda fanan* publicerade varje vecka namn på uteslutna. Chen själv blev slutligen utesluten den 15 november 1929 och replikerade den 10 december med ett *Öppet brev till alla kamrater i partiet*.^{*} Fem dagar senare offentliggjorde 81 gamla kommunister, som hade haft eller fortfarande innehade ansvarsposter i partiet, en text rubricerad *Vår politiska ståndpunkt*. Denna deklaration tog öppet

^{*} På marxistarkivet: [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

ställning för Trotskij: ”Om vi haft Trotskijs politiska ledning före 1927 skulle vi kanske ha varit i stånd att leda den kinesiska revolutionen på segrarnas väg.”¹⁹ Undertecknarna tillhörde den ledande kärnan i fraktionen runt Chen, den proletära fraktionen, som i huvudsak hade sin bas i Shanghai. Dessa kadrer var samtliga intellektuella på hög nivå, som övergett sin kulturella verksamhet för att ansluta sig till kommunistpartiet i samband med den första kinesiska revolutionen i maj 1919. Där fanns exempelvis Peng Shuzi, partiets tidigare organisationssekreterare. Samma gällde Kao Yuhan och Wang Tushing. Denna nya strömning som uppstått inom kommunistpartiet var uttryck för en genuin strömning på väg att blomma upp politiskt och drog fördel av erfarenheter från tidigare högt uppsatta kadrer inom partiet. Den kunde därför börja i Shanghai men sedan sprida sig och upprätta avdelningar i Beijing, Tianjin, Wuhan, Sichuan, Ningpo samt Shantung och Anhui. En del medlemmar bildade till och med celler i Hongkong och Macao. Totalt uppgick medlemsantalet till flera hundra.

Ledningen delades upp på följande vis: Chen Duxiu blev generalsekreterare, Peng Shuzi propagandansvarig och Ma Yufu och Liu Renjing delade på posten som verkställande sekreterare.

Kremls enda reaktion på publiceringen av *Vår politiska ståndpunkt* blev ett telegram, där Chen uppmanades att komma till Moskva för att diskutera sina uppfattningar och ”frågan om hans uteslutning”. Hans definitiva svar, den 17 februari 1930, var negativt.

Chen, människan och hans politik

Chen föddes, i likhet med Trotskij, 1879. Han hade studerat kinesisk litteratur, engelska, franska och skeppsbyggeri.

Hans politiska verksamhet inleddes 1904 i Shanghai, där han hade kontakter med intellektuella och revolutionära bombkastare. Mellan 1911 och 1913 var han rådgivare till guvernören för Anhuiprovinnsen. Harold R Isaacs skriver:

”Från de uttunnade leden av 1911 års revolutionära intellektuella steg Chen Tu-hsiu [Chen Duxiu], ättling till en Anhwei-mandarinfamilj, fram och började ställa upprorets uppgifter djärvare, klarare och modigare än någon gjort tidigare. ... Den nya generationens uppgift, förkunnade Chen Tu-hsiu, var ‘att bekämpa konfucianismen, de gamla dygdernas och ritualernas traditioner, den gamla etiken och den gamla politiken ... de gamla läroarna och den gamla litteraturen’. I deras ställe ville han ha friskt material ur modernt demokratiskt politiskt tänkande och naturvetenskap.”²⁰

Chen Duxiu blev lärare vid Beijings universitet. Hans inflytande som intellektuell och revolutionär var stort och svarade mot den nationella tidskrift han gav ut, *Ny ungdom*.

Han var en av ledarna för 4 majrörelsen 1919, revolten mot den pro-japanska regeringen i Beijing. Efter att ha suttit fängslad vände han sig till väst, framför allt Frankrike och Storbritannien, i jakten på nya idéer. Han studerade statens karaktär och inledde kampen för Kinas enande. I juni 1920 hade han definitivt blivit marxist. Han blev ansvarig för utbildning inom provinsregeringen i Guangdong. Ett år senare valdes han till generalsekreterare för det kinesiska kommunistpartiet, som just hade bildats.

Chen var verksam i akademiska och kulturella kretsar. Han upprätthöll kontakter med flera kulturella rörelser i Kina och gav ut en handbok om kinesisk historia och litteratur.

Som kommunistpartiets generalsekreterare ledde han de kinesiska kommunisterna under revolutionen 1925-1927 och verkställde Moskvas politik och anvisningar. Nederlaget och förtalskampanjen som gjorde honom personligen ansvarig skakade honom djupt, men inte tillräckligt för att han skulle ta upp kampen med sina angripare. Under nära ett år försvann han från den politiska scenen.

¹⁹ Citerat i Kagan, *a.a.*, sid. 121.

²⁰ Harold R Isaacs, *The Tragedy of the Chinese Revolution*, andra reviderade upplagan, Stanford, 1961, citerat på sid. 53. Svensk översättning (av 1:a upplagan): [Den kinesiska revolutionens tragedi](#) (kapitel 3)

Wang Wenyuan tror att det fanns två skäl till att Chen drog sig undan. På grund av sin rättframma och väl utmejslade omedgörliga karaktär, vägrade han alla uppgörelser med dem som angrep honom, trots att de föreslagit honom en. Wang skriver:

”Oavsett sina svagheter var Chen onekligen ett lejon. Om Chen hade varit den vanliga sortens ryggradslösa politiker skulle han ha gått med på att kasta all skuld på sig själv och därmed gjort det möjligt för Stalin att rida ut stormen av kritik från trotskisterna. Hade Chen valt denna utväg skulle han ha behållit sin ställning inom Komintern och skulle förmodligen ha kunnat klättra tillbaka till toppen inom det kinesiska partiet.”²¹

I själva verket gick Chen inte till motangrepp, utan valde att förbli tyst.

Wang anser också att det finns ytterligare en faktor, som gör det möjligt att förstå denna hållning. Den hänger samman med Chens brist på politisk skolning, hans okunnighet om Sovjetunionen och om konflikterna inom bolsjevikpartiet. Från och med maj 1931 skulle han leda den förenade oppositionen i Kina. Även nu skulle hans temperament och karaktärsstyrka visa sig vara betydelsefulla, kanske avgörande, tillgångar när det gällde att ena de olika grupperna, av vilka en del kritiserade honom minst lika våldsamt som stalinisterna några år tidigare.

Med följande ord skildrar Wang Wenyuan sitt första möte med Chen, strax före enandet:

”Denne drygt 50-årige man, med sitt uppriktiga och oförställda sätt, sopade undan alla mina återstående fraktionsinspirerade fördomar ... Jag blev särskilt imponerad av hur rättfram han var – det fanns inte minsta spår av högtidlighet eller anspråksfullhet hos honom. Men trots hans uppriktighet såg jag heller inga tecken på det hetlevrade temperament som var så omtalat.”²²

Om vi vill jämföra Chen med en annan av de främsta ledarna för de olika grupperna före enandet kan vi beteckna Chen som motsatsen till Liu Renjing. Slutligen måste det framhållas att Chen inte var något särskilt bra talare, medan han däremot var en strålande skribent.

Mot sammanslagning?

När en grupp välkända kadrer gick över till oppositionen, och i synnerhet Chen Duxiu, som åtnjöt internationell ställning och ryktbarhet, förändrades förutsättningarna. Den omedelbara följden blev emellertid ytterligare förvirring, på grund av de f d studenterna allmänt fientliga inställning (om än i olika grad) till den man som de dittills betraktat som ”en gammal opportunist”, och som var starkare än rivaliteten mellan de tre grupperna. Han utgjorde ett hot mot ”småcheferna” och belastades också av nederlaget för revolutionen 1925-1927 då han varit partiets officiella ledare. Kunde han leda vänsteroppositionen efter detta nederlag?²³

Skulle de kinesiska trotskisterna från Moskva, som redan var veteraner, och de som nu rekryterats i Kina, de ungdomar som vunnits över på de ryska universiteten och de gamla kadrer som följt med Chen, kunna förena sina krafter i en enda organisation?

Omgruppering och enande: första försöket

Vårt ords kongress i september 1929 tycktes inte inge några löften: där förekom gräl, splittringar och uteslutningar. Även om de var överens om formeln kunde de kinesiska ”bolsjevik-leninisterna” inte enas om vad den skulle innehålla. Det framgår av diskussionen om den konstituerande församlingen och det brev som ifrågasatte Trotskijs uppfattning i den frågan.²⁴ Var det på väg mot en brytning? Konferensen i november 1929 med de grupper, som hävdade att de representerade vänsteroppositionen var knappast mer trösterik.

²¹ Wang, *a.a.*, sid. 121.

²² *bid.*, sid. 145-146.

²³ Chen Duxiu arresterades 1932 och frigavs först 1937. Se Pierre Broué, [Chen Duxiu och Fjärde internationalen](#)

²⁴ Brev från Vårt ord till Trotskij, 15 november 1929, n° 1057 i Houghton Library. Brevet publicerades i *Bulletin* N° 9 för Internationella vänsteroppositionen (februari-mars 1930).

Chen Duxiu manade till förberedelser för den ”tredje” kinesiska revolutionen. Han trodde att den nationella bourgeoisin skulle svara för ett nationellt enande, med hjälp av utländska imperialister. Han förklarade att det inte fanns något finanskapital i Kina, utan bara penningutlånande kapital (banker). Vårt ord-gruppen ifrågasatte kraftfullt detta och hävdade att bankerna kontrollerade alla finansiella operationer och att det nationella kapitalet var av kompradortyp.

Tonfallet i debatten blev snabbt alltmer hätskt. Personangrepp omöjliggjorde snart all idédebatt. Samma dag som Chen skulle bli utesluten ur det kinesiska kommunistpartiet skrev Vårt ord-gruppen till Trotskij för att fördöma hans ”opportunist” och uttala sin beslutsamhet att prioritera kampen mot honom. Den kinesiska oppositionen tycktes för gott inne i en återvändsgränd.

Ändå fortsatte man att leta efter en väg framåt och i slutet av konferensen hade man tillsatt en ”rådgivande kommitté”, med representanter för alla fyra grupper.²⁵ Dess uppgift var att diskutera meningsskiljaktigheterna och även att publicera texter om de viktigaste frågorna, som konstituerande församlingen, revolutionens karaktär och lärdomarna av nederlaget 1927. Men få dokument gavs ut och problemen var många, trots att alla grupper uttalade sig till förmån för enande och använde detta argument för att försöka få stöd av Trotskij själv. Han var mycket försiktig med allt i den vägen och inskränkte sig till att det viktigaste var att gå vidare mot enande. Som svar på ett brådskande brev från Oktobergruppen förklarade han, att han inte tänkte välja mellan olika grupper och att han för sin del inte förstod vad skillnaden mellan Chen och Liu gick ut på.

Brevväxlingen med Prinkipo blev allt flitigare och systematisk 1930. Liu var mellanhand mellan Trotskij och de andra grupperna. Han gjorde sitt bästa för att få Trotskijs stöd och att misskreditera de andra grupperna i dennes ögon. Hans brev är fulla av personangrepp och obestyrkta politiska omdömen. Enligt hans uppfattning var Vårt ords ”kapitulanter”, medan Chen Duxiu representerade ”högeroppositionen bakom vänsterns språkbruk”. De andra grupperna behandlade varandra lika hövligt.²⁶

Trotskij ingriper

Trotskijs korrespondens var tillräckligt omfattande för att han från och med då skulle vara helt insatt i den kinesiska frågan. Han bestämde sig för att ingripa för att få till stånd en radikal förändring av den nu ohållbara situationen inom oppositionen. I ett långt inlägg, skrivet i bestämd ton, den 8 januari 1931 uppmanade han de oppositionella att utan dröjsmål gå samman, att upphöra med sin avvisande hållning gentemot Chen och att upprätta ”en förhandlingskommitté”.

Detta ställningstagande från Trotskij innebar en vändpunkt för den kinesiska oppositionen. Det blev också en vändpunkt för deras politiska bedömning av den gamle ledaren Chen. Trotskijs analys av Chens utveckling utgick från två avgörande datum: december 1929 och augusti-september 1930.

Den 22 december 1929 skrev Trotskij om Chen i ett svar till den kinesiska oppositionen:

”Beträffande Chen Duxius grupp är jag väl medveten om vilken politik den förde under revolutionen; det var Stalins, Bucharins och Martynovs politik, dvs i grund och botten en höger-mensjevnikisk linje. Men kamrat N.²⁷ skriver icke desto mindre, att Chen Duxiu utifrån sina erfarenheter av revolutionen kommit tydligt närmare våra ståndpunkter. Självklart kan vi bara glädja oss åt detta. I ert informationsbrev förnekar ni ändå kategoriskt vad kamrat N. berättat. Ni hävdar till och med att Chen Duxiu inte brutit med

²⁵ Från Proletariat: Wu Qixien och Ma Yufu. Från Militant: Liu Yin och Zhao Qi. Från Oktober: Song Fengchou och Wang Wenyuan. Från Vårt ord: Lian Ganjiao och Chen Yimou, som ersatte Ou Fang, arresterad, och Shi Dang, som lämnat rörelsen. Liu Renjing, vars grupp inte valt honom till delegat, lämnade Oktober och anslöt sig till en klick inom Vårt ord.

²⁶ Vårt ord skrev för sin del ett sju sidigt brev till Trotskij, där man fördömde de misstag Liu Renjings grupp begått. För att inte vara sämre skickade Militantgruppen den 10 oktober 1930 ett sju sidigt brev till Vänsteroppositionens internationella sekretariat för att presentera gruppen och dess verksamhet, men även för att komma med ett hårt angrepp på Chen Duxiu. Det hette bl a: ”Denna fraktion arbetade 1927 för Martynovs linje och mot ‘trotskismen’. Givetvis påstår vi inte att någon som gjort sig skyldig till misstag alltid kommer att fortsätta att göra så. Men denna fraktion tar miste än idag också i de mest principiella frågorna.”

²⁷ Niel Shih, pseudonym för Liu Renjing.

Stalins politik, som består av en blandning av opportunism och äventyrligheter. Men än så länge har jag bara läst ett programmatiskt uttalande av Chen Duxiu och är därför inte i stånd att uttala mig i denna fråga.²⁸

Trotskijns inställning till Chen baserades på direkta förhoppningar och direkt försiktighet. Han ändrade inte uppfattning förrän han till sist fick ett dokument av Chen och kunde ta ställning utifrån fakta. Det dokument Trotskij fått och läst var Chen Duxius deklARATION den 10 december 1929, *Öppet brev till alla kamrater i partiet*.*

Den 22 augusti 1930 skrev Trotskij till den kinesiska oppositionen om detta ämne:

”Jag tycker att detta brev är ett ytterst bra dokument. Han [Chen Duxiu] gör helt klara och korrekta ställningstaganden som svar på alla de viktiga frågorna. Speciellt i frågan om en demokratisk diktatur intar kamrat Duxiu en helt korrekt ståndpunkt. Samtidigt skriver ni till mig att om ni inte kan gå samman med Chen Duxiu beror det på att han fortfarande tycks vara för ‘den demokratiska diktaturen’. Jag anser detta vara en avgörande fråga. Där finns inget utrymme för kompromisser. Men det står klart att kamrat Chen har en helt korrekt ståndpunkt i sitt brev av den 10 december (1929). Hur ska jag under dessa omständigheter kunna förklara eller försvara ert beslut? Vilka andra meningsskiljaktigheter har ni med honom? Inga antar jag, även om det finns en del oväntade missförstånd.”²⁹

Trotskijns ståndpunkt och stöd till Chen Duxiu grundades på en gemensam politisk analys av den kinesiska frågan. Men Trotskij gick längre:

”När en så framstående revolutionär som Chen Duxiu formellt bryter med partiet, sedan utesluts ur partiet, och slutligen tillkännager att hans ståndpunkt till 100% överensstämmer med den internationella oppositionen, hur kan ni då ignorera honom? Är det tänkbart att ni redan har många medlemmar från kommunistpartiet med hans erfarenhet? Han har tidigare gjort många misstag, men nu är han medveten om dem. Att inse sina tidigare misstag är nyttigt för revolutionärer och ledare. Det finns unga kamrater inom oppositionen, som kan och bör lära av kamrat Chen Duxiu!”³⁰

Trotskij gick således in för att försvara Chen mot ”ungdomen” i de olika grupper, som angrep honom på grund av hans tidigare misstag. Detta stöd förändrade på ett anmärkningsvärt sätt ställningen för Chen och hans grupp under kampen mellan grupperna före enandet. Men för detta krävdes ytterligare ett ingripande av Trotskij, den 8 januari 1931, för att verkligen fastslå Chens auktoritet och därigenom möjliggöra enandet.

Nu var det Chen Duxiu som ledde diskussionerna utifrån den auktoritet som stödet från Trotskij gav honom. Historien med den konsultativa kommittén upprepades inte. Hädanefter utvecklades det hela mycket snabbt. Chen fick i uppdrag att författa utkast till en politisk resolution och om jordreformen medan Wang fick ansvaret för parollen om den konstituerande församlingen. Den plattform Chen lade fram antogs enhälligt.

Helt förståeligt var organisatoriska frågor fortfarande en källa till svårigheter. Till enhetskonferensen hade det beslutats att antalet delegater skulle stå i proportion till antalet medlemmar i de olika grupperna. Men det förefaller som om Liang Ganjiao, från Vårt ord-gruppen, av de andra grupperna anklagades för att ha fördubblat det antal medlemmar hans grupp verkligen hade. Hur många medlemmar handlade det om? Under de förberedande diskussionerna uppskattades Proletariatgruppen (med förankring i Hongkong och i norr) till cirka 200, Oktober 80, Militant kring 30 och Vårt ord till mellan 120 och 140.

Ett missat tillfälle: Jiansuaffären

Perspektivet på ett tidigt enande vid denna tidpunkt, början av januari 1931, tycks ha varit inledningen till en mycket gynnsam period. Innan enande formellt genomförts i maj 1931, under

²⁸ Trotskij: [Ett svar till kinesiska oppositionella](#), 22 december 1929, i *Exildokument*, bMS Russ 13, T 3261.

* Chen Duxiu: [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#) – Red

²⁹ Trotskij, [Ett svar till kinesiska oppositionella](#), 22 augusti 1930, *Exildokument*, bMS Russ 13.1.9412.

³⁰ *Ibid.*

perioden med ”förhandlingskommittén”, skulle en tragisk händelse visa att Trotskij haft rätt när han föreslagit att de olika grupperna skulle gå samman utan att spilla någon tid, eftersom de riskerade att oöverkomliga motsättningar skulle uppstå plus den ständiga faran för att inte klara av att gripa alla de politiska möjligheter som bjöds.

Medan enhetskampanjen pågick för fullt befordrade Mif, som gjort sig av med Li Lisan och drivit bort honom från ledningen för kommunistpartiet, de ”hemkomna” studenter, som stödde honom. Därpå drev han ut en grupp gamla medlemmar ur partiet, medlemmar som på gott och ont varit aktiva under Li Lisans ”ledning”. Dessa gamla aktivister, partimedlemmar och fackligt aktiva, samlade ett antal ungdomar kring sig. De leddes av He Mengxiong, ledare för partiets provinskommitté i Jiangsu, som kring sig hade Liu Weihan, fackföreningsman, och Li Juiji, en av ledarna för kommunistiska ungdomsförbundet. Luo Zhanglong, ledare för Allkinesiska arbetarunionen, som var än mer fientligt inställd till ledningen, uteslöts ur kommunistpartiet.

De som var kritiska till Wang Ming kallades ”försonliga” av kommunistpartiets ledning och anklagades för ”högeravvikelse”, ”opportunism” och för att vara ”likvidatorer”. Dessa attacker syftade till att dölja att He Mengxiong och hans kamrateer var på väg i riktning mot vänsteroppositionens ståndpunkter.³¹

Framför allt ansåg de det vara ytterst angeläget för partiet att återvinna en bas bland proletariatet i städerna genom att arbeta i fackföreningarna, samtidigt som man förlitade sig på Röda armén på landsbygden.

Enligt två källor³² omorganiserade He Mengxiong den 17 januari 1931 centralkommittén för den provinsiella partikommittén i Jiangsu och trotsade centralkommittén under Wang Ming. Denna fraktionsmässiga ”centralkommitté” överraskades av brittisk polis i den internationella koncessionen mitt under ett möte på ett hotell i Shanghai. He Mengxiong och 24 av hans kamrater arresterades och överlämnades till Guomindangs myndigheter. De vägrade kapitulera och avrättades samtliga i Lungwha, nära Shanghai, den 7 februari 1931. Detta drama fick negativa effekter bland många av det kinesiska kommunistpartiets basmedlemmar och fick också till följd att all inre opposition försvann och Wang Mings ”studenter” blev partiets ohotade ledare.

Detta gav möjligheter som den kinesiska vänsteroppositionen missade, en möjlighet att påverka en hel sektor av partiet och förankra sig där som fraktion. Men Jiangsuaffären gav också andra lärdomar; det ledde till samstämmiga rykten om att Wang Ming angett de 25 avrättade partimedlemmarna. Varken Komintern under Stalins kontroll eller Guomindang och dess polis var beredda att göra minsta eftergift för att låta den kinesiska vänsteroppositionen leva. För att krossa vänsteroppositionen var man redo att gå hur långt som helst.

Enhetskonferensen

Enhetskonferensen för de grupper som uppgav sig tillhöra den kinesiska vänsteroppositionen ägde rum i Shanghai med början den 1 maj 1931 och varade tre dagar. Det materiella och finansiella organisationsarbetet sköttes av Proletariat. De två första dagarna ägnades åt diskussion av dokument och ändringsförslag och den tredje till val av en ny ledning. 17 delegater och fyra observatörer var närvarande. De representerade 483 medlemmar; sex kom från Vårt ord, fem från Proletariat, fyra från Oktober och två från Militant.

Chen Duxiu lade fram en kortfattad politisk rapport. I själva verket fanns bara en viktig menings-skiljaktighet: skulle Guomindang klara av att förverkliga nationell enhet eller inte? Alla delegater

³¹ I sitt dokument [Den kinesiska frågan efter den sjätte kongressen](#) tillfogade Trotskij en bilaga med underrubriken *Ett anmärkningsvärt dokument rörande Kommunistiska internationalens politik och regim*, som högeligen prisar den resolution som det kinesiska kommunistpartiets provinskommitté i Jiangsu antagit den 7 maj 1928. Det var denna grups första plattform. Se den nämnda bilaganför den resolutionstext som provinskommittén i Jiangsu antagit den 7 maj 1928.

³² J Guillermaz, *Histoire du Parti Communiste Chinois*, band 1, sid. 221, och R North, *Moscow and the Chinese Communists*, sid. 180. Båda ger samma version.

på plats ansåg att bara proletariats diktatur skulle kunna lösa de demokratiska uppgifterna, men Chen uteslöt inte möjligheten av att någon form av skenbar lösning var tänkbar. Övriga resolutioner antogs enhälligt (om konstituerande församlingen, den kinesiska revolutionens karaktär, frågan om sovjeterna). Delegaterna valde en ledning på åtta medlemmar, även detta enhälligt, och gamla personliga motsättningar glömdes bort: Chen Duxiu, Peng Shuzi, Song Fengchou, Chen Yimou, Wang Wenyuan, Zhao Qi, Luo Han och Zheng Chaolin. Den nya enade organisationen antog namnet ”Vänsteroppositionen i det kinesiska kommunistpartiet” och kallade sin tidning *Gnistan*.

Enandet i Kina var en seger för den internationella oppositionen, inte bara så till vida att man samlade olika krafter, utan på grund av att man rensade atmosfären genom att göra sig av med alla gruppers mest hårdföra ”fraktionsanhängare”, som de nya uppgifterna knappast passade. Liang Jianjiao, Liu Yin och Ma Yufu lämnade rörelsen och skulle snart återfinnas långt ifrån den; vad beträffar Liu Renjing gick han tillfälligt i pension.

Enandet tycktes bana väg för en mycket gynnsam period. Den nya ledningen tog snart över och erkändes.³³ Luo Han, sekreterare i centralkommittén, skickade ett telegram till Trotskij, där han meddelade att de kinesiska bolsjevik-leninisternas fana snart skulle bli synlig över hela Kina. Guomindangregeringen kom med ett förslag till ny konstitution, som tycktes innehålla eftergifter för massornas strävanden och kampen för en konstituerande församling verkade öppna stora möjligheter för oppositionens anhängare. Samtidigt genomgick kommunistpartiet en djup kris. Efter misslyckandet för Li Lisans ledargrupp drevs Qu Qiubai i sin tur bort, men Komintern valde att installera äventyraren Wang Ming. Partiveteranerna, som var desorienterade av Moskvas kringelikrokar, kunde bara ställa sig frågor och söka svar hos Chen och Peng, som alla visste var pålitliga medlemmar.

Arresteringarna 1931

Tre veckor efter enhetskonferensen drabbades den unga organisationen av ett fruktansvärt slag. Guomindangpolisens specialagenter, som agerade utifrån informationer från Ma Yufu, gjorde ett lyckat svep som bara Chen Duxiu och Luo Han klarade sig från. Arbetet fortsatte ändå och tre månader senare ombildades en provisorisk centralkommitté med unga kadrer som snabbt lyfts upp. Nya arresteringar i slutet av sommaren 1931 tvingade organisationen att gå än mer under jorden. Ändå höll den ihop tack vare att de gamla kommunister som varit med om att bilda den hade erfarenhet av underjordiskt arbete.

Lästips

Gregor Benton, [Revolutionärerna i Kinas städer](#), Den kinesiska trotskismens historia. Författaren är en av de främsta experterna på det moderna Kinas historia.

---

³³ Chen Duxiu blev generalsekreterare, Zheng Chaolin var ansvarig för propaganda och Chen Yimou för organisationen. Luo Han var centralkommitténs sekreterare och Wang Wenyuan chefredaktör för tidningen.